

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. З результатів дослідження випливає, що на сьогоднішній день на ринку представлено широкий вибір різноманітних програмних комплексів для автоматизації процесу управління ризиками підприємств, відмінних за сферами застосування, можливостями і масштабом обробки інформації.

Якість прийняття управлінських рішень залежить від методів та засобів оцінки умов функціонування підприємства. Тому дослідження проблеми застосування автоматизованих систем управління ризиками, обґрунтування ефективності застосування тих чи інших програмних комплексів залежно від особливостей діяльності підприємства має важливе значення для стабільного розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Старостіна А.О., Кравченко В.А. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навч.посіб. – К.: ІВЦ „Видавництво політехніка”, 2009. – 200 с.
2. Тэпман Л.Н. Риски в экономике: Учеб. пособие для вузов / Под ред. проф. В.А. Швандара. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 380 с.
3. Кузнецова Н.В. Управление рисками. – Владивосток: издательство Дальневосточного университета, 2004. – 168 с.
4. <http://www.stohl-systems.com>.
5. <http://www.pw.com>.
6. <http://www.rmislabs.com>.

Аннотація. Раскрываются основные сферы применения и преимущества автоматизированных систем управления рисками, обобщается и приводится краткая характеристика ряда программных решений для управления рисками, исследуются основные принципы и сферы применения программ для моделирования рисков.

Ключевые слова: автоматизация управления рисками, моделирование риска, программное обеспечение.

Abstract. The article specialized software in the field of risk management author focuses on the main scope and benefits of automated risk management systems. The author generalizes and gives a brief description of several software solutions for risk management. The article examines the basic principles and scope of programs for risk modeling.

Keywords: automation of risk management, risk modeling, software.

УДК 364.48:316.344.25

Л.А. Рарок, аспірант ПДАТУ

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Визначено сутність категорій “соціально-економічний розвиток”, “розвиток сільських територій”, поняття інтегрованого розвитку сільських територій, яке проявляється в покращенні якості життя сільського населення через підвищення рівнів його самозабезпеченості і соціальної безпеки шляхом реструктуризації його економічної активності.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, розвиток сільських територій, населення, соціальна інфраструктура.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі найважливішим чинником економічного зростання є підвищення ролі людського фактора й посилення соціальної орієнтації розвитку економіки. Поліпшення умов життя населення – це найважливіша складова росту добробуту суспільства. Українське село протягом останнього десятиріччя потерпає від нерозвинутої інфраструктури, тому за останні роки посилилася увага економістів до проблеми обґрунтування більш ефективних шляхів використання потенціалу соціальної інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питанням розвитку соціальної сфери, соціальної інфраструктури села присвячені

наукові праці багатьох відомих вчених-економістів, зокрема Л. Богуш, О. Булавко, П. Гайдуцького, З. Герасимчук, Б. Данилишина, Д. Доманчука, М. Кропивко, В. Месель-Веселяка, Л. Михайлової, В. Онищенко, В.М. Трегобчук, Б. Панасюка, І. Прокопи, К. Прокопишак, П. Саблука, Л. Шепотько. В. Юрчишина та ін. Разом з тим, незважаючи на їх значущість, напрями розвитку соціальної інфраструктури сільських територій досліджені ще не повною мірою. Регулювання соціально-економічного розвитку сільської місцевості має стати складником національної стратегії розвитку, оскільки соціально-економічний розвиток українських сільських територій характеризується використанням несистемного підходу до вирішення відповідних питань, а також обмеженою теоретичною і фактичною базою для аналізу проблем сільських територій.

Постановка завдання: показати соціально-економічні аспекти аграрних перетворень та їх вплив на соціальну інфраструктуру села.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сільській місцевості України нагромадилося багато соціально-економічних проблем. Найгостріші серед них – безробіття та бідність, що зумовлюють трудову міграцію сільського населення; занепад соціальної сфери; поглиблення демографічної кризи; обезлюднення та вимирання сіл. Сільський розвиток потребує комплексного підходу до вирішення всіх проблем сільського регіону – економічних, соціальних, екологічних, демографічних тощо.

Проблема розвитку сільських територій є недостатньо висвітленою не лише в Україні, але й у світі. У дискусіях про співвідношення заходів щодо розвитку сільських територій та аграрної політики простежуються дві позиції. Розвиток сільських територій та аграрну політику одні вчені (П.І. Гайдуцький, М.Ф. Кропивко, В.М. Трегобчук та ін.) розглядають як незалежні напрямки державної політики, тоді як інші (П.Т. Саблук, О.М. Онищенко, В.В. Юрчишин, В.Я. Месель-Веселяк, Б.Я. Панасюк та ін.) вважають органічним складником аграрної політики (табл.1).

Таблиця 1

Позиції науковців щодо розвитку сільських територій та аграрної політики

Вважають органічним складником аграрної політики	Вважають незалежними напрямками державної політики
П.Т. Саблук: функціонування кожного сільського населеного пункту, розбудова його інфраструктури і доходи жителів мають забезпечуватися за рахунок оптимізації використання сільськогосподарських угідь, регулювання цін на агропродукцію, організації аграрного ринку, тобто за допомогою механізмів аграрної політики.	В.М. Трегобчук схиляється до застосування західноєвропейської моделі використання та благоустрою сільських територій, що ґрунтується на можливостях багатофункціонального екологічно зрівноваженого їхнього розвитку та передбачає диференціацію сільського та аграрного розвитку.
В.В. Юрчишин та О.М. Онищенко: аграрний устрій можна розглядати з позицій відображення в ньому системного прояву суспільно-політичних і соціально-економічних відносин в аграрному секторі, які узгоджуються за стратегічним цільовим призначенням і формами прояву з суспільно-політичним устроєм.	П.І. Гайдуцький: нерозмежованість заходів підтримки сільського господарства та сільської території викривляє реальну картину підтримки аграрного сектору.
Б.Я. Панасюк: відродження сільських територій є можливим за умови виведення сільського господарства зі скрутного становища, відновлення його виробничої бази, кооперації сільськогосподарського виробництва з переробною промисловістю і торгівлею, розвитку агропідприємств.	М.Ф. Кропивко стверджує, що галузеві та регіональні програми мають бути диференційованими, а розвиток сільських територій повинен бути прерогативою органів місцевого самоврядування.
В.Я. Месель-Веселяк: реформування земельних відносин і відносин власності в сільському господарстві має важливе значення для соціально-економічного розвитку сільських територій.	

*Розроблено автором

На практиці всі напрямки державної політики в межах своєї взаємодії мають давати синергетичний ефект (засіб підвищення ефективності діяльності підприємства), створюючи певне середовище розвитку, оскільки співпраця у сферах аграрного і сільського розвитку є надзвичайно важливою для вирішення ключових питань, пов'язаних з продовольчою безпекою, зменшенням рівня бідності та економічним розвитком. У процесі такої взаємодії варто чітко визначити функції сільського і сільськогосподарського розвитку, а тому важливою є диференціація понять сільськогосподарського розвитку та розвитку сільських територій.

Так, розвиток сільського господарства спрямований на забезпечення ефективного функціонування конкретної галузі аграрного сектору та продовольчої безпеки. Водночас можна сказати, що, оскільки сільськогосподарський розвиток охоплює не лише діяльність, безпосередньо пов'язану з виробництвом агропродукції, але й передбачає широкий спектр інших видів діяльності (дослідження у сфері технологій, покращення систем просування агропродукції та інфраструктури, розподіл продукції на ринку, відповідне законодавство, сільськогосподарську політику, виробництво і постачання продовольства), то він опосередковано сприяє регіональному соціально-економічному розвитку як доміантної галузі. Гойчук О.І. вважає, що агровиробництво безпосередньо пов'язане не лише з виробництвом продукції, але й забезпеченням певного рівня якості життя. Ототожнення функцій сільськогосподарського та сільського розвитку стримує соціально-економічний розвиток сільських регіонів. Аграрна галузь є насамперед джерелом сільськогосподарської продукції, а тому завдання сільськогосподарської політики мають зводитися до підвищення продуктивності агровиробництва, тоді як покращення умов життєдіяльності селян є, скоріше, прерогативою розвитку сільської місцевості (оскільки розвиток села, крім сільського господарства як основного засобу існування селян, а також пов'язаних з ним галузей, охоплює й інші сектори – охорону здоров'я, освіту, довкілля, інфраструктуру тощо).

В економічній науці сільський розвиток визначається як напрям аграрної політики, спрямований на „...створення умов сприятливого середовища для зростання добробуту сільського населення з метою забезпечення конкурентноздатності сільських територій та повної реалізації їх економічного потенціалу” [7, с. 11]. Стійкий сільський розвиток характеризується як стабільний розвиток сільського суспільства, відповідає критеріям економічної, соціальної та екологічної ефективності і забезпечує виконання селом його народногосподарських функцій: розширене відтворення населення, зростання його добробуту, покращення екологічної ситуації в сільській місцевості [6, с. 2]. Критеріями стійкого сільського розвитку є зростання ефективності сільського господарства, диверсифікація сільської економіки в цілому, продовольча безпека країни, природний приріст сільського населення, підвищення рівня і якості життя на селі, збереження соціального контролю над історично освоєними територіями, покращення родючості ґрунту та екологічної ситуації в сільських районах. Досягнення вказаних критеріїв забезпечується заходами політики різних напрямів, поєднання яких створює передумови для стійкого сільського розвитку. Виділяється п'ять основних політичних напрямів (рис. 1):

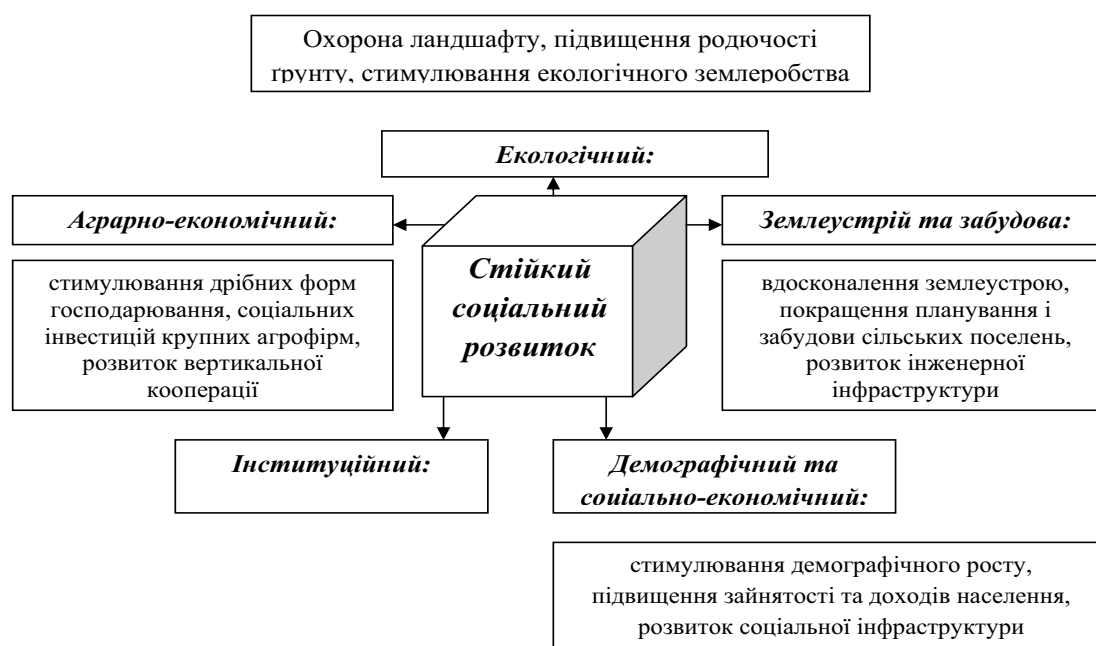

Рис. 1. Основні напрями політики сільського розвитку

На погляд зарубіжних вчених, політика сільського розвитку полягає у мобілізації зусиль, спрямованих на ліквідацію або мінімізацію соціальних та економічних вад, які знижують якість життя сільських громад. Сільський розвиток передбачає покращення соціально-економічних умов в сільській місцевості через поліпшення можливостей для працевлаштування, підвищення доходів домогосподарств та мобільності їхніх членів. Водночас інші науковці застосовували ширшу концепцію розвитку, в межах якої сільський розвиток спрямований на загальне покращення умов життя селян та підвищення рівня їхньої соціально-економічної безпеки. Сільський розвиток асоціюється зі значними змінами майже у всіх аспектах життя сільських громад.

Політика інтегрованого сільського розвитку змінила традиційний погляд на критичну важливість аграрного сектору – як результат, багато вчених вбачають сильнішу причинну зумовленість саме у напрямку від сільського розвитку до аграрного сектору, а не навпаки. У розвинених країнах пріоритетність соціально-економічної та екологічної усталеності сільських територій спричинила перехід від підтримки агровиробництва до підтримки доходів агровиробників з одночасним стимулюванням останніх адаптувати землекористування та інші сільськогосподарські практики до вимог екологічно свідомого суспільства. Такі погляди є прямо протилежними надмірному зосередженню на проблемах аграрного сектору з ігноруванням його зв'язків з іншими галузями сільської економіки (як це мало місце до недавнього часу в Україні). Поряд з цим, на думку вчених, використання концепції інтегрованого сільського розвитку сприяє його інтеграції з параметрами національного розвитку, а також розширенню участі економічних систем сільських територій в економічному зростанні країни. На нашу думку, для створення відповідних умов працевлаштування в сільській місцевості необхідно змінити умови життя щодо їхньої соціальної безпеки. При цьому можливі зміни у розвитку аграрного сектору.

Відомо, що на сьогоднішній день умови аграрної політики і зокрема інтегрованого розвитку сільськогосподарського виробництва активізують потоки ресурсів і продукції між різними секторами, а тому нинішня стратегія інтегрованого сільського розвитку і європейська модель сільського розвитку позитивно впливають як на аграрний сектор, так і на сільський розвиток загалом. Таким чином, європейська практика підтримки розвитку сільських територій свідчить, що ключовим питанням такого розвитку є не питання фінансування, а проблеми виявлення, підтримання і запровадження місцевих ініціатив. Усе це повинно здійснюватися на принципі спільного фінансування і партнерства.

Висновки. Проведені нами дослідження показали, що соціально-економічний аспект аграрних перетворень має постійно перебувати у полі зору держави і господарських структур. Аграрна політика має спрямовуватися на створення системи розвитку сільських територій у контексті реалізації аграрної реформи, формування конкурентоспроможного сільського господарства і забезпечення його багатофункціональності, а також комплексної стратегії розвитку сільської місцевості. Насамперед йдеться про соціально-демографічну стабілізацію на сільських територіях, забезпечення належного рівня соціально-економічного розвитку, а також формування такої соціальної інфраструктури, яка б підвищила привабливість праці і життя на селі.

Список використаних джерел

1. Гайдуцький П.І. Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства та сільської території / П.І. Гайдуцький // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 85-93.
2. Кропивко М.Ф. Організація державного та самоврядного управління розвитком сільських територій / М.Ф. Кропивко // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 120-123.
3. Месель-Веселяк В.Я. Реформування аграрного сектору України (результати, проблеми) / В.Я. Месель-Веселяк // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 182-189.
4. Онищенко О.М. Концептуальні проблеми майбутнього українського села і селянства / О.М. Онищенко, В.В. Юрчишин // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 41-50.

5. Панасюк Б.Я. Шлях до відродження села / Б.Я. Панасюк // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 211-217.
6. Петриков А.В. Политика сельского развития в России: проблемы и приоритеты. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://www.viapi.ru.>, 20.03. 2006 р.
7. Прокопенко С. Развитие сільської місцевості. / Контракт ФАО: ТСП/UKR/3004. Звіт робочої групи семінару по проекту технічної допомоги ФАО „Підтримка формулювання політики розвитку сільського господарства та сільської місцевості на середню перспективу” (07.07.06).
8. Саблук П.Т. Развитие сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави / П.Т. Саблук // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 4-18.

Аннотация. Определена сущность категорий “социально-экономическое развитие”, “развитие сельских территорий”, понятие интегрированного развития сельских территорий, которое проявляется в улучшении качества жизни сельского населения через повышение уровней самообеспеченности и социальной безопасности путем реструктуризации его экономической активности.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, развитие сельских территорий, население, социальная инфраструктура

Abstract. Essence of categories is certain “socio-economic development”, “development of rural territories”, concept of the integrated development of rural territories that shows up in the improvement of quality of life of rural population through the increase of levels of his providing and social safety by restructuring of him economic activity.

Key words: socio-economic development, development of rural territories, population, social infrastructure.

УДК 631.158; 331.5

І.В. Дацишин, аспірант ПДАТУ

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Визначено основні напрями регулювання ринку праці, встановлено вплив низки чинників на зайнятість в аграрному секторі економіки України.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість, безробіття, робоча сила, аграрний сектор економіки

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проведений аналіз основних теоретичних концепцій, що характеризують процеси формування і розвитку ринку праці, а також виявлені особливості його функціонування в аграрному секторі економіки дозволяють визначити основні підходи і принципи побудови системи соціально-трудових відносин, що відповідає ринковим умовам господарювання.

Під час дослідження було встановлено, що разом із негативними явищами, спричиненими становленням ринку праці (зниження можливостей працевлаштування громадян, отримання гарантованої заробітної плати, поява безробіття тощо), збільшилася економічна активність сільського населення. Скорочення реальних доходів, затримки з виплатами заробітної плати, пенсій зумовили потребу у значного числа громадян, які проживають у сільській місцевості, в реалізації своїх здібностей до праці на основі самозайнятості – організації селянського (фермерського), а найчастіше особистого підсобного господарства. В умовах скорочення попиту на працю з боку колективних сільськогосподарських підприємств розширення зайнятості в особистих підсобних господарствах сприяє запобіганню зростання безробіття і стає важливим джерелом отримання доходів.